

פרשת בלק

מאת עומר תמיר

שבת שלום,

פתחתי עיתון וקראתי שיש סכסוך מתמשך בין רופאים להנהלת בית החולים בהדסה ובינתיים חולים קשים סובלים.

קראתי על מלחמות של יהודים ביהודים בארץ ובתפוצות בנוגע לתפילה בכותל, לגיור ועוד.

קראתי על עוד פועל שנמחץ למות באתר בניה.

קראתי על עוקץ של אינסטלטורים שגנבו מקשישים.

קראתי על רופא פדופיל מאיכילוב ונתקפתי בחילה, אז סגרתי את העיתון.

נכנסתי לרכב לנסוע הביתה וצפרו לי סתם ככה, עוד לפני שהרמזור התחלף לירוק, אחר כך חתכו אותי באגרסיביות וכשהגעתי לשכונה הייתי צריך להמתין ליד המרכז המסחרי כי אנשים שמצפצפים על כולם חנו בחניות כפולות וסתמו את הכביש. הגעתי הביתה, נכנסתי ובשלב הזה כבר ממש הייתי

צריך לנשום.

נשמתי וחשבתי. ובמחשבות הפלגתי כבמעוף הציפור מעלה מעלה, וככל שנסקתי המכוניות בחניות הכפולות הפכו קטנות יותר ויותר עד שנעלמו כליל, את הצפירות כבר הפסקתי לשמוע עוד הרבה קודם לכן ופתאום כל הקווים הקטנים, המשונים, הלא ברורים, כל הקפלים שלמטה החלו ליצור תמונה אחרת.

ראיתי עם שכמעט והושמד לפני כשבעים שנה.

ראיתי נערים ונערות מרוסיה המגיעים לארץ שוממה וידיים שהורגלו בעט מחזיקות טוריה.

ראיתי ניצולים מתאי הגזים והמשרפות של פולין, אודים מוצלים מאש, המגיעים חסרי כל למדינה שכל צבאות ערב עולים עליה להשמדה.

ראיתי עולים מעירק שבורחים ארצה מהפרהוד ומשאירים אחריהם למעלה משלושת אלפי שנות מורשת בבליית והון שנצבר ואבד.

ראיתי אלפי התחלות קשות.

ואז, ראיתי מעצמה אזורית עם הצבא הכי חזק במזרח התיכון, שיודע לשלוח את המכונות המתוחכמות ביותר בעולם מלאות בציוד שיוצר בישראל ומונהגות ע"י הלוחמים המוכשרים והערכיים ביותר שיש, למרחק אלפי קילומטרים להגן על יהודים באשר הם, בין אם מדובר בחטופים באוגנדה או בשיירות נשק בסודן.

ראיתי את המדינה שקלטה הכי הרבה עולים מכל מדינות העולם מאז הקמתה.

ראיתי מדינה שמאז הקמתה זכתה ביותר פרסי נובל לנפש מכל מדינה אחרת.

ראיתי מדינה בה מספר הפרסומים המדעיים לנפש הוא הגבוה ביותר בעולם ואחוז המשכילים בה מקום שלישי.

ראיתי מדינה שמתוכה יצאו טפטפות שמשקות את כל העולם ומאפשרות גידולים חקלאיים במדבריות אפריקה, מדינה שהדקלים בה מייצרים 180 ק"ג תמרים בשנה לעומת 17 בשאר המזרח התיכון. המדינה היחידה בעולם שהגדילה את מספר העצים שבה במאה השנים האחרונות.

ראיתי מדינה שמספר חברות הטכנולוגיה שלה הנסחרות בנסד"ק שני רק לארה"ב ויותר מכל אירופה, סין, הודו ויפן גם יחד.

ראיתי מדינה שמתגייסת ושולחת משלחות מצילות חיים לכל מקום בו נפגעים אנשים ברחבי הגלובוס ועושה יותר מכל מדינה אחרת בסיוע לנתיניה שמסתבכים בחו"ל.

ראיתי מדינה בה כמות העמותות לסיוע לנזקקים גדולה כמעט כמו מספר התושבים.

קיבלתי פרספקטיבה ונרגעתי. ואז הבנתי משהו חשוב בפרשת בלק.

כאשר עומריאל למשפחת תמיריהו יוצא מאוהלו, אתם יודעים מה הוא רואה?

הוא רואה את עם ישראל מתלונן על ההתנתקות מסיר הבשר שבמצריים. הוא רואה את התלונות במרה, הוא רואה ונחרד איך עובדים עגל מזהב רק ארבעים יום לאחר מעמד הר סיני. הוא רואה מלחמות של יהודים ביהודים כאשר קורח ועדתו מורדים בשלטונו של משה.

הוא מקים את אוהלו בשיטים ורואה את בני ישראל זונים אל בנות מואב ולוקחים חלק בעבודת

האלילים הנחותה והמזוהמת של בעל פעור.

הוא נתקף בחילה וסוגר את פתח האוהל.

ובאותו זמן בדיוק יש עוד מישהו שמסתכל על עם ישראל. נקודת המבט שלו שונה. הוא רואה את עם ישראל כמשקיף מלמעלה. משקיף מבחוץ. הוא נמצא על ראשי ההרים וצופה מחוץ למחנה תרתי משמע, גם פיזית, אבל גם נפשית.

הוא גוי, נקודת מבטו האוביקטיבית מאפשרת לו לראות באמת את עם ישראל, והוא רואה:

מה טבו אהליך יעקב משכנתיך ישראל. כנחלים נטיו כגנת עלי נהר כאהלים נטע יהוה כארזים עלי מים.

לא הביט און ביעקב ולא ראה עמל בישראל יהוה אלהיו עמו ותרועת מלך בו. הן עם כלביא יקום וכארי יתנשא

בלעם ממרום מבטו רואה ומבין באמת את ערכו של עם ישראל, מבטו מנותק מן הזמן והמקום:

מי מנה עפר יעקב ומספר את רבע ישראל תמת נפשי מות ישרים ותהי אחריתי כמהו.

לבלעם יש פרספקטיבה היסטורית.

עד כאן לאנקדוטה הציורית.

אבל אי אפשר בלי התייחסות, גם אם בקצרה, לעיקר ואני מחבר רעיונות אשר למדתי מפי מורי ורבי הרב אורי שרקי. הפרשה טומנת בחובה לימודים ותובנות לרוב ואולי יותר מכל, היא מלמדת אותנו על היחס בין ישראל לעמים. מבלי להיכנס לכל הסוגיה על כל סתרי התורה שבה, נאמר כי לעם ישראל יש תפקיד בהיסטוריה, השפעה אותה הוא נדרש להשפיע על העולם כולו, כנאמר לאברהם אבינו בבראשית – "ונברכו בך כל משפחות האדמה". קיימת נטייה שגויה לחשוב כי המימוש של אותו ייעוד הינו מכח התורה, מכיוון הדת, המנחה את האדם לחיים של מימוש רצון הבורא ממנו כפרט. לקורא בתורה לעומקה קשה לקבל זאת.

כל ההבטחות לאבות המופיעות בספר בראשית הינן על הארץ. התורה איננה ניתנת לאבות אלא רק לעם ישראל, כלומר ראשית נדרש שייווצר עם ורק לאחר מכן ניתן לדבר על ייעוד לאומי ומטרה אוניברסאלית. נדרש להוציא את אותו עם מבית עבדים במצריים, להנחיל לו ארץ ולהקים מדינה. מדוע? משום שההשפעה על העולם הינה מכוחו של עם ישראל ולא מתורתו.

משום שעל מנת להשפיע על האנושות אנו נדרשים לכלי המדיני – ארץ ושלטון. משום שעל מנת לבנות מודל שיהיה בבחינת אור לגויים, חברה מתוקנת שתהווה דוגמה לאנושות, בבחינת כי מציון תצא תורה ודבר השם מירושלים ותקיים את דברי הנביאים לעתיד לבוא, נדרשים לשם כך ציון וירושלים. במקביל, תגובת הגויים אלינו איננה מגיעה כראקציה לתורה.

עם שמשוטט במדבר ולומד תורה מפי משה איננו מאיים על האומות. התגובה מגיעה כאשר בלק בן ציפור רואה "אֵת כָּל-אֲשֶׁר-עָשָׂה יְשׁוּרָאֵל, לְאֶמְרֵי י"י."

זוהי תגובה ללאומיות הישראלית. בפרשה, גדול האנשים מאומות העולם, בלעם שחז"ל אמרו (מובא בספרי) על הפסוק: "ולא קם נביא עוד בישראל כמשה" (דב' לד:י), בישראל לא קם, אבל באומות העולם קם. ואיזה זה? זה בלעם בן בעור, מבין זאת. מבין את

האלטרנטיבה שעם ישראל עומד להציב בעולם, חושש מכך ורוצה להתנגד לזאת. הסגפנות של עם ישראל פוגעת באידיליה הקוסמופוליטית של בלעם ומביאה אותו לשנאה ומנגד ההכרה בערכו של עם ישראל ובגדולתו מביאים אותו בעל כורחו לברך. כך, בכל פעם שעם ישראל ניצב בפני תחילת תהליך של מימוש ייעודו ההיסטורי ומתחיל בהקמה של אלטרנטיבה לאומית, ניצבים בפניו כוחות אלטרנטיביים עמלקיים מאומות העולם להתנגד לו. זה היה נכון כאשר יעקב אבינו החליט לעזוב את בית לבן, להציב אלטרנטיבה לארמיות ולשוב לארץ אבותיו וזה היה נכון בראשית הציונות ובשנים שלפני קום המדינה, בתקופה החשוכה בהיסטוריה האנושית. דברים אילו הינם קשים מאוד לעיכול, שכן הרעיון הקוסמופוליטי, השוויוני, נשמע יפה וקורץ לרבים מאתנו, אבל הוא לחלוטין מנוגד לכל הכתוב בתורה. אולם הסכנה גדולה. רעיון הנבחרות יכול בקלות להידרדר לכיוונים גזעניים ומסוכנים, מלאי אגו וחשיבות עצמית מזויפת. על כן, חשוב לזכור כל הזמן כי הקדוש ברוך הוא בחר בנו לא על מנת להסתכל בהתנשאות על העולם, או לחילופין על מנת להתכנס בתוך הרוחניות פנימה, כי אם כדי לתקן את העולם כולו. ממילא, גדולת ישראל ניתנה לאומה ככלל ולא לפרטים ועם גודל האחריות והסיכוי, כך גם גודל הסיכון. קיבלנו כבר מספר פעמים הזדמנות להקים חברה אנושית הראויה להוות מודל לחיקוי לעולם כולו ובינתיים לא ויתרנו על ההזדמנות לפשל בכל אחת ואחת מהפעמים. ובכל פעם שפישלנו, בבית ראשון ובבית שני, במלכות בית דוד, במלכות החשמונאים, במלכות בר כוכבא ובכל הזדמנות שניתנה לנו. בכל פעם כזאת, הקיאה אותנו ארץ ישראל מתוכה ונשלחנו לגלות, לחיות בין העמים. כמו שנאמר לנו, כי בשביל להיות סתם עם כמו כל העמים ולהעביר את חיינו ללא מטרה מיוחדת, אין צורך בארץ ישראל, אין צורך בבית הבחירה, אין צורך בישות לאומית, מספיקה יהדות דתית פרטית.

מי ייתן ונשכיל לנצל את ההזדמנות הזאת. הניסיון היקר הנוסף שקיבלנו להצליח במקום בו נכשלו אבותינו. ונגשים במהרה את חזון ישעיהו הנביא:

וְהָיָה בְּאַחֲרֵית הַיָּמִים נִכּוֹן יְהוָה הַר בֵּית יְהוָה בְּרֹאשׁ הַהָרִים וְנִשְׂא מִגְּבְעוֹת וְנִהְרָו אֵלָיו כָּל הַגּוֹיִם . וְהָלְכוּ עַמִּים רַבִּים וְאָמְרוּ לָכוּ וְנַעֲלֶה אֶל הַר יְהוָה אֶל בֵּית אֱלֹהֵי יַעֲקֹב וְיִרְנֶנוּ מִדְּרָכָיו וְנִלְכֶה בְּאַרְחֵיתָיו כִּי מִצִּיּוֹן תֵּצֵא תוֹרָה וְדָבַר יְהוָה מִירוּשָׁלַם . וְשָׁפַט בֵּין הַגּוֹיִם וְהוֹכִיחַ לְעַמִּים רַבִּים וְכָתַתּוּ חֲרָבוֹתֵם לְאֵתִים וְחִנִּיתוּתֵיהֶם לְמִזְמֹרוֹת לֹא יֵשֵׂא גּוֹי אֶל גּוֹי חָרָב וְלֹא יִלְמְדוּ עוֹד מִלְחָמָה .

שבת שלום